

УДК 347.9

УХВАЛИ ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ ЯК ВИКОНАВЧІ ДОКУМЕНТИ

Іщенко Д.Ю., юрист
юридична компанія «Стоік»

У роботі висвітлено поняття виконавчих документів у господарському процесі. Встановлено, які ухвали господарських судів є виконавчими документами. Проаналізовано стан дотримання господарськими судами вимог до виконавчих документів при затвердженні мирової угоди.

Ключові слова: господарський процес, виконавче провадження, виконавчі документи, ухвали господарського суду, мирова угода.

В работе отражено понятие исполнительных документов в хозяйственном процессе. Установлено, какие определения хозяйственных судов являются исполнительными документами. Проанализировано состояние соблюдения хозяйственными судами требований к исполнительным документам при утверждении мирового соглашения.

Ключевые слова: хозяйственный процесс, исполнительное производство, определения хозяйственного суда, мировое соглашение.

Ishchenko D.Yu. THE JUDGMENTS ON CONFIRM OF THE AMICABLE AGREEMENT AS AN EXECUTIVE DOCUMENT

The paper covers the concept of executive documents in the economic procedure. The issue of execution of court decisions is urgent in Ukraine: no more than 30% of court decisions are executed every year. The paper ascertains which judgments of economic courts of Ukraine are executive documents. This issue is urgent because of the fact that Law of Ukraine «On the executive procedure» does not determine exactly which judgments of economic courts are executive documents. It is mentioned that Supreme economic court of Ukraine does not determine if the judgments on confirm of the amicable agreement is the executive document court does not satisfy the requirements of executive document.

Key words: economic procedure, executive procedure, executive documents, judgment of economic court, amicable agreement.

Постановка проблеми. Дослідження питань, пов'язаних із виконанням рішень у господарському судочинстві є доволі нагальним у наш час. Ця актуальність зумовлена в першу чергу тим, що виконання рішень є обов'язковою та стадією господарського процесу. Ефективність виконання рішень у господарському процесі сприяє перш за все розвитку економіки України, адже у цьому разі учасники господарських відносин матимуть впевненість щодо вступу у правовідносини із іншим учасником, оскільки буде гарантія повного виконання ним своїх зобов'язань. Однак наразі в Україні ситуація із виконанням судових рішень не є позитивною як загалом, так зокрема і в господарському судочинстві. Наприклад, за даними 2011–2012 років, хоча кількість завершених виконавчих проваджень становить дві третини від відкритих, однак розмір стягнутих сум становить менш як одну третину вимог кредиторів, задоволених судовими рішеннями, що набрали законної сили [1].

З питань виконавчого провадження в Україні були захищені декілька дисертацій щодо адміністративно-правового регулювання діяльності Державної виконавчої служби, а також у 2013 році Р. О. Ляшенко була захищена кандидатська дисертація на тему: «Приведення судових рішень у цивільних справах до примусового виконання».

Стан наукового дослідження. Із науковців, які досліджували питання виконавчого провадження, можна назвати С. С. Бичкову, Ю. В. Білоусову, Д. Х. Валеєва, С. В. Васильєва, Є. В. Васьковського, О. В. Гетманцева, П. П. Заворотька, О. В. Ісаєнкову, В. В. Комарова, В. М. Коссака, І. В. Крата, В. М. Кройтора, І. Б. Морозову, О. П. Печеного, О. С. Снідевича, І. В. Спасибо-Фатєєву, В. І. Тертишнікова, М. К. Треушнікова, О. І. Уфіновську, Г. Д. Ульотову, С. Л. Фурсу, Є. І. Фурсу, В. М. Шерстюка, М. Й. Штефана, С. В. Щербак, В. В. Яркова та ін.

Мета цієї роботи полягає у встановленні проблемних питань віднесення до виконавчих документів деяких актів суду, а також визначенні відповідності вимогам до виконавчих документів ухвал про затвердження мирової угоди господарських судів України.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо місце ухвал про затвердження мирової угоди як виконавчих документів. У частині другій статті 17 Закон України «Про виконавче провадження» встановлює певний перелік видів виконавчих документів. [2] Господарського судочинства стосуються накази господарських судів та ухвали судів у господарських справах у випадках, встановлених законом. Не є однозначним питання,

про які саме ухвали йдеться у п. 2 ч. 2 ст. 17 ЗУ «Про виконавче провадження».

Одним із видів ухвал суду І. В. Спасибо-Фатеева виділяє ухвали суду як підставу виконання і ухвали як виконавчі документи. При цьому останні ухвали суду є підставою виконання і за ними виконавчий документ не видається. Ухвали цієї групи виступають одночасно і підставою виконання, і виконавчим документом. [3, с. 9]

До ухвал суду як виконавчих документів у господарському судочинстві, слід віднести такі:

- 1) ухвали про забезпечення позову та про вжиття запобіжних заходів;
- 2) ухвали про забезпечення доказів;
- 3) ухвали про застосування заходів процесуальної відповідальності;
- 4) ухвали щодо судових витрат;
- 5) ухвали про поворот виконання рішення, ухвали судів апеляційної та касаційної інстанцій, якими змінюється рішення. [3, с. 10-13]

На думку автора, до ухвал, зазначених у п. 2 ч. 2 ст. 17 ЗУ «Про виконавче провадження», також слід віднести ухвали про затвердження мирової угоди. До такого висновку наштовхує той факт, що у мирова угода у господарському процесі затверджується ухвалою господарського суду, наслідком чого є припинення провадження у справі (ч. 4 ст. 78 ГПК, п. 7 ч. 1 ст. 80 ГПК України) [4].

Крім того, у самих ухвалах господарського суду про затвердження мирової угоди як правило вказується, що вони є виконавчими документами відповідно до Закону України «Про виконавче провадження».

Доволі неоднозначну позицію щодо цього має Пленум ВГСУ. Як впливає із абз. 9 п. 3.19 Постанови Пленуму ВГСУ від 26.12.2011 № 18 «Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції», ухвала господарського суду про затвердження мирової угоди є виконавчим документом тоді, коли вона відповідає вимогам до виконавчого документа, що зазначені у ст. 18 ЗУ «Про виконавче провадження», і навпаки, не є виконавчим документом, якщо вона не містить усіх даних, зазначених у ст. 18 ЗУ «Про виконавче провадження» [5].

Таким чином, вказана Постанова Пленуму ВГСУ не визначає, чи є ухвала про затвердження мирової угоди виконавчим документом. Зазначено, що приналежність ухвали до виконавчих документів залежить від її змісту. Отже, таким роз'ясненням господарським судам надані дискреційні повноваження щодо того, які відомості слід зазначати в тексті ухвали про затвердження мирової угоди. На нашу думку, віддання на розсуд кожного конкретного суду визначення того, що буде зазначено у тексті ухвали про затвердження мирової угоди, суттєво порушує принцип правової визначеності, адже сторона не може жодним чином заздалегідь передбачити, яким чином їй треба буде діяти надалі з метою захисту своїх прав та інтересів.

З іншого боку, відповідно до абз. 5 п. 7.9 Постанови Пленуму ВГСУ «Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України» від 17.10.2012 № 9, ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом згідно з пунктом 2 частини другої статті 17 ЗУ «Про виконавче провадження» і як виконавчий документ повинна містити у своїй резолютивній частині не лише вказівку про затвердження мирової угоди, а й інші передбачені законодавством відомості, оскільки у разі недодержання відповідних вимог ухвала про затвердження мирової угоди не може вважатися виконавчим документом, що підлягає виконанню державною виконавчою службою [6].

Розглянемо стан відповідності ухвал господарських судів про затвердження мирової угоди вимогам до виконавчих документів.

Оскільки існує невизначеність щодо правової природи ухвал про затвердження мирової угоди навіть у Постановах Пленуму ВГСУ, то не зайвим буде дослідити, якою є ситуація в Україні щодо змісту ухвал господарських судів про затвердження мирової угоди. Отже, були проаналізовані ухвали, винесені під час провадження у справах та у процесі виконання судового рішення за період із 1 січня 2014 року по 30 квітня 2014 року у всіх місцевих господарських судах України.

Результат проілюстровано у таблиці.

Таблиця 1

Відповідність ухвал господарських судів про затвердження мирової угоди вимогам до виконавчих документів

Господарський суд	Кількість ухвал про затвердження мирової угоди, винесених за період 01.01.2014–30.04.2014	Кількість ухвал, що відповідають вимогам до виконавчого документа	Кількість ухвал, що не відповідають вимогам до виконавчого документа	Відсоток ухвал, що відповідають вимогам до виконавчого документа
Автономної Республіки Крим	11	3	8	27%
Вінницької області	7	6	1	85%

Волинської області	16	5	11	31%
Дніпропетровської області	35	28	7	80%
Донецької області	55	41	14	75%
Житомирської області	9	6	3	67%
Закарпатської області	13	11	2	85%
Запорізької області	19	15	4	79%
Івано-Франківської області	10	8	2	80%
Київської області	25	21	4	84%
Кіровоградської області	3	0	3	0%
Луганської області	15	13	2	87%
Львівської області	47	28	19	60%
Миколаївської області	11	5	6	45%
Одеської області	44	0	44	0%
Полтавської області	14	12	2	86%
Рівненської області	21	16	5	76%
Сумської області	15	12	3	80%
Тернопільської області	10	2	8	20%
Харківської області	21	17	4	81%
Херсонської області	9	6	3	67%
Хмельницької області	13	11	2	85%
Черкаської області	9	1	8	11%
Чернівецької області	5	0	5	0%
Чернігівської області	9	9	0	100%
міста Києва	135	87	48	64%
міста Севастополя	5	5	0	100%
УКРАЇНА	586	368	218	63%

Зважаючи на кількість винесених ухвал, конкретні висновки можна зробити щодо господарських судів Дніпропетровської, Донецької, Київської, Львівської, Одеської областей та міста Києва.

Із господарських судів вказаних адміністративно-територіальних одиниць більш-менш одностайну позицію щодо належності ухвал про затвердження мирової угоди до виконавчих документів займають господарські суди Дніпропетровської, Донецької та Київської областей з відповідними показниками у 80%, 75% та 84% ухвал, що відповідають вимогами до виконавчих документів. Тобто, у цих господарських судах як правило ухвали про затвердження мирової угоди визнають виконавчими документами та оформлюють їх згідно із вимогами до виконавчого документа.

Неоднозначна ситуація склалася у господарських судах Львівської області та міста Києва. Показники відповідно у 60% та 64% ухвал, що відповідають вимогам до виконавчого документа, говорять про те, що різні

судді мають діаметрально протилежні позиції щодо віднесення ухвал про затвердження мирової угоди до виконавчих документів.

Однозначний показник має лише господарський суд Одеської області, в якому жодна із 44 винесених ухвал про затвердження мирової угоди не відповідала вимогам до виконавчого документа.

Разом із дослідженням кількості ухвал про затвердження мирової угоди, що відповідають вимогам до виконавчого документа, окремо слід звернути увагу на ті ухвали, що не відповідають вимогам до виконавчого документа.

Серед проаналізованих ухвал, винесених під час провадження у справах та у процесі виконання судового рішення за період із 1 січня 2014 року по 30 квітня 2014 року у всіх місцевих господарських судах України, було виділено, які саме відомості, що мають бути наявні у виконавчому документі, у них відсутні.

Результат дослідження наведений у таблиці.

Таблиця 2

Помилки в ухвалах господарських судів про затвердження мирової угоди

Господарський суд	Кількість ухвал про затвердження мирової угоди, винесених у період з 01.01.2014 – 30.04.2014, що не відповідають вимогам до виконавчого документа	Кількість ухвал, в яких відсутня дата набрання законної сили ухвалою	Кількість ухвал, в яких відсутній строк пред'явлення до виконання	Кількість ухвал, в яких відсутні дата набрання законної сили ухвалою та строк пред'явлення ухвали до виконання
Автономної Республіки Крим	8	-	5	3
Вінницької області	1	-	1	-
Волинської області	11	-	11	-
Дніпропетровської області	7	1	3	3
Донецької області	14	-	5	9
Житомирської області	3	-	-	3
Закарпатської області	2	-	-	2
Запорізької області	4	1	3	-
Івано-Франківської області	2	-	1	1
Київської області	4	2	-	2
Кіровоградської області	3	-	3	-
Луганської області	2	1	-	1
Львівської області	19	2	5	12
Миколаївської області	6	4	-	2
Одеської області	44	3	17	24
Полтавської області	2	-	1	1
Рівненської області	5	-	1	4
Сумської області	3	-	-	3
Тернопільської області	8	-	-	8
Харківської області	4	-	-	4
Херсонської області	3	-	-	3
Хмельницької області	2	-	-	2
Черкаської області	8	-	2	6
Чернівецької області	5	-	2	3
Чернігівської області	0	-	-	-
міста Києва	48	7	23	18
міста Севастополя	0	-	-	-
УКРАЇНА	218	21 (10%)	83 (38%)	114 (52%)

Слід звернути увагу на те, чому при дослідженні була звернена увага лише на дату набрання законної сили і на строк пред'явлення ухвали до виконання. Річ у тім, що решту відомостей, що вимагає ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження», також вимагає і ст. 86 ГПК України, а отже, при виконанні вимог ст. 86 ГПК України щодо змісту ухвал, господарський суд обов'язково має зазначити ті відомості, що вимагає ГПК України. Таким чином, в ухвалах про затвердження мирової угоди можуть бути відсутні лише дата набрання законної сили та строк пред'явлення її до виконання. Щодо місцезнаходження юридичних осіб та місця проживання фізичних осіб, які є сторонами, зазначення яких ви-

магається ст. 18 ЗУ «Про виконавче провадження», але не вимагається ст. 86 ГПК України, то ці відомості завжди зазначаються у тексті мирової угоди, яку затверджує господарський суд, а отже, формально, ухвала про затвердження мирової угоди завжди містить ці відомості.

Отже, як видно із вказаної таблиці, у половині ухвал про затвердження мирової угоди, що не відповідають вимогам до виконавчих документів, відсутні як дата набрання законної сили, так і строк пред'явлення до виконання. Це свідчить про те, що у цих випадках господарські суди свідомо займали позицію, що ухвала про затвердження мирової угоди не є виконавчим документом, а отже, не підлягає пред'яв-

ленню до виконання, і при винесенні цих ухвал господарські суди керувалися лише вимогами ст. 86 ГПК України.

Проте наявність одного з цих елементів при відсутності іншого дозволяє зробити зовсім інші висновки. У випадку, коли господарський суд при винесенні ухвали про затвердження мирової угоди вказує дату набрання нею законної сили, свідчить про те, що він керується п. 29 Інформаційного листа Вищого господарського суду України від 14.08.2007 р. № 01-8/675 «Про деякі питання практики застосування норм Господарського процесуального кодексу України, порушені у доповідних записках про роботу господарських судів у першому півріччі 2007 року», відповідно до якого ухвали господарського суду, що підлягають виконанню відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», набувають чинності в день їх винесення судом [7]. При цьому ст. 86 ГПК України не вимагає зазначення дати набрання ухвалою законної сили.

Таким чином, усвідомлюючи, що ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом, та зазначаючи дату набрання нею законної сили, але не вказуючи строк пред'явлення її до виконання, господарський суд нехтує вимогами ст. 18 ЗУ «Про виконавче провадження», чим ставить стягувача у невизначене становище.

В іншому випадку, коли господарський суд в ухвалі про затвердження мирової угоди зазначає строк пред'явлення її до виконання, то цим він прямо передбачає можливість пред'явлення такої ухвали до виконання. Проте не вказуючи при цьому дати набрання ухвалою законної сили, господарський суд також ставить у непевне становище стягувача тим, що заздалегідь унеможливорює пред'явлення такої ухвали до примусового виконання.

Також, неодноразово зустрічаються випадки, за яких в ухвалі про затвердження мирової угоди прямо вказано, що вона є виконавчим документом, і при цьому ця ухвала не відповідає вимогам до виконавчих документів.

Наявність такої вищезазначеної практики господарських судів свідчить, вочевидь, про недостатню кваліфікацію як суддів, так і їхніх помічників. Оформлення ухвали таким чином, що вбачається те, що передбачалася можливість пред'явлення її до виконання, але водночас відсутність в ній всіх необхідних відомостей свідчить або про свідоме нехтування вимогами до виконавчого документа, або про неухважність при складанні тексту ухвали, або про незнання вказаних вимог.

Висновок. В результаті проведеного дослідження можна прийти до таких висновків.

Як було встановлено, законом чітко не визначений перелік виконавчих документів. Найбільше питань виникає щодо того, які саме ухвали господарських судів є виконавчими документами. Серед ухвал господарських судів виділяють ухвали господарських судів як виконавчі документи. Саме ці ухвали і є виконавчими документами, що підлягають примусовому виконанню.

Такими ухвалами господарських судів є ухвали про забезпечення позову та про вжиття запобіжних заходів, ухвали про забезпечення доказів, ухвали про застосування заходів процесуальної відповідальності ухвали щодо судових витрат, ухвали про поворот виконання рішення, ухвали судів апеляційної та касаційної інстанцій, якими змінюється рішення, а також ухвали про затвердження мирової угоди.

Разом з тим, на підставі емпіричного дослідження ухвал господарських судів про затвердження мирової угоди було встановлено, що на практиці лише частина цих ухвал відповідає вимогам до виконавчих документів. Це призводить до ситуації, за якої стягувач опиняється у невизначеному становищі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Парламентські слухання про стан виконання судових рішень в Україні 22 травня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/S1220513.htm.
2. Закон України «Про виконавче провадження» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.
3. Спасибо-Фатєєва І. В. Актуальні питання виконавчого провадження / І. В. Спасибо-Фатєєва, О. П. Печений, І. В. Крат. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/124_posb_aktualni_pytannya.pdf.
4. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
5. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції» від 26.12.2011 № 18 // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 1. – С. 27.
6. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України» від 17.10.2012 № 9 // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 6. – С. 39.
7. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 14.08.2007 р. № 01-8/675 «Про деякі питання практики застосування норм Господарського процесуального кодексу України, порушені у доповідних записках про роботу господарських судів у першому півріччі 2007 року» // Бізнес: законодавство та практика. – 2007. – № 16. – С. 20.